Sort sortlararası çarpazlaşma yolu ilə yaradılmış və 2013-cü ildə rayonlaşmaya təqdim edilmişdir.

Bitki kol formalı olub hündürlüyü 33-46 sm-dir. Gövdəsi və yarpağı yaşıl olub, çiçəyi çəhrayı, paxlaları iri, uzunluğu 9-12 sm, sıyrımsız, perqament pərdəsi yoxdur, paxlası yaşıl, ətli, sulu, yastı, forması qılınc şəkillidir. Bir bitkidə paxlanın sayı 25-35, bir paxlada toxumun sayı 3-7 ədəd, isi böyrəkvaridir, 1000 ədəd toxumun kütləsi 400-450 qramdır. Göy paxlasında zülalın miqdarı 5,1%, şəkər 4,8%, quru maddə 9,9%, nişasta 4,0% vitamin "C" 25,3 mq%, toxumunda ümumi zülalın miqdarı 25,4%, nişasta 53,2%, 1,9% yağ vardır.

Sort tezyetişəndir, vegetasiya müddəti 70-75 gündür. Xəstəlik və zərərvericilərə davamlıdır. Məhsuldardır. (200-210 s/ha), mexaniki yığıma yararlıdır.

Sort üçün ən yaxşı sələf bitkiləri cərgəarası əkilən bitkilər, taxıl, bostan bitkiləri, badımcançiçəklilər fəsiləsinə daxil olan bitkilər, xiyar və s. hesab olunur. Bu bitki üçün mexaniki tərkibcə yüngül, humusla zəngin, qida maddələri ilə optimal təmin olunmuş torpaqlar əlverişli hesab edilir. Sort suya tələbkardır, xəstəlik və zərərvericilərə davamlıdır.

Lobya əkiləcək sahə payızda dondurma şumu edilməli (27-30 sm) dərinlikdə, erkən yazada isə səpindən qabaq 14-15 sm dərinliydə kultivasiya edilməli, bərkimiş torpaqlarda isə 15-18 sm dərinliydə ikiləmə şumu və malalama aparılır. Gilli torpaqlarda lazım gələrsə ikinci şum aparılmalı, diskiləməli və sonra isə malalamaq lazımdır.

Toxum materialı səpindən qabaq qarışıq və qazıntılaradan təmizlənməlidir.

Toxumlar dolu, cins, yüksək cücərmə qabiliyyətinə malik olmalıdır. Toxumun təmizliyi 97-99%, cücərmə enerjisi 95-99% olmalıdır. Lobya bitkisindən yüksək məhsul alınması üçün toxumlar səpinə 1-2 həftə qalmış Kemdazin, takistin (50%-li karbandezim) 1-1,5 q/kq, Fundazol, Benolex (50%-li benomil) 2 q/kq preparatlarından biri ilə dərmanlanmalıdır. Tərəvəz lobyası isti sevən bitki olduğu üçün, erkən yazda torpaqlarda hərarət 10-12^{0}C olduqda əkin aparılır. Respublikanın ayrı-ayrı bölgələrində lobya müxtəlif vaxtlarda əkilir. Yadda saxlamaq lazımdır ki, bəzi lobya sortları qısagünlüdür və ən zəif şaxtaya belə dözür. Odur ki, bu cür sortları yaz şaxtaları keçib qutaran kimi səpmək lazımdır. Abşeron və Lənkəran-Astara bölgəsi üçün isə 10-15 aprel optimal səpin müddəti sayılır. Səpin norması hektara 350000 ədəd toxum (60-70 kq), səpin sxemi isə 45-10 sm və 45+45+50x10 sm-dir. Toxumun səpin dərinli torpağın mexaniki tərkibindən asılı olaraq boz torpaqlarda 4-5 sm, şabaklıdı və açıq şabalıdı torpaqlarda 5-7 sm, yüngül mexaniki tərkibli torpaqlarda 7-8 sm dərinlikdə basdırılmalıdır, toxumlar 50-4,2, SPUN-8, SPC-6 və SZ-3,6 taxılsəpənlə aparıla bilər. Yaxşı olar ki, toxum arat olunmuş sahəyə səpilsin.

Paxlalı tərəvəz bitkiləri, o cümlədən lobya qida maddələrinə yüksək tələbkardır. Bu məqsədilə lobya səpiləcək sahəyə 20-30 ton peyin verilməsi məsləhət görülür.

Bitkilərin qidalanmasında mineral gübrələrin rolu böyükdür.

Gübrə norması $N_{45}P_{60}K_{60}$ ən yaxşı variant sayılır. Kütləvi çıxışdan sonra gübrə tələb edir, sonrakı fazalarda ehtiyac olmur. Torpaqda kalium çatışmadıqda bitkinin yarpaqları saralır və xloroz xəstəliyi baş verir. Ona görə də bu gübrələrin hər biri ayrı-ayrılıqda bitki üçün lazımdır. Tərəvəz lobyasının becərilməsində mikroelementlərin əhəmiyyətli rolu vardır. Məsələn, molbiden mikroelementi çatışmadıqda lobyanın boy atması ləngiyir, məhsulu az olur. Vegetasiya dövründə paxlalıların aqrotexniki qaydalarına uyğun kompleks becərmə işləri aparılır. Vegetasiya ərzində bitkiyə iki dəfə yemləmə gübrəsi vermək lazımdır. Birinci yemləməni kütləvi çıxışdan 12-15 gün sonra, ikinci yemləməni isə göncələmə dövründə vermək məsləhətdir. Cərgə aralarının becərilməsinə kütləvi cücərti alınandan sonra, yəni bitkinin boyu 10 sm olduqda başlamaq lazımdır. Vegetasiya ərzində 3-4 dəfə yumçaltma və dibdoldurma aparılmalıdır.

Lobya ümumiyyətlə suyu çox sevdiyindən torpaqda daim bitkiyə lazım olan nəmliyi yaratmaq lazımdır. Bitkinin inkişaf fazalarından asılı olaraq 530 m^3-dan 900 m^3-na kimi su norması bölgələrdən asılı olaraq 7-15 dəfə suvarılır.

Sortun toxumçuluğu metodik göstərişlər əsasında aparılır. Toxumluq sahədə əmtəəlik sahə kimi hazırlanır.

Yüksək reproduksiyalı toxum əldə etmək üçün ilk növbədə təmiz və cücərmə enerjisi və faizi yüksək olan toxumlardan istifadə olunur, 2-3 dəfə aprobasiya aparılmalıdır, 2 illik qiymət verilir, qarışıq varsa sort təmizliyi aparılır. İsa-12 sortu yüksək sorttəmizliyinə məxsus he hektardan 25-26 sentner toxum verir. Sortun toxumu adi şəraitdə normal cücərmə qabiliyyətini 4 il saxlaya bilir.

"İsa-12" sortu meyvəsinin (paxlasının) formasına, bitkinin rənginə, ölçüsünə, toxumun rəngi və formasına, çiçəyinin rəngi və böyüklüyünə görə digər sortlardan fərqlənir.

Azərbaycan Respublikası
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu

Tərəvəz lobyasının İSA-12 sortu